

LAKIALOITE 58/2013 vp

Laki toimeentulotuesta annetun lain 14 a §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään muutettavaksi toimeentulotuesta annetun lain 14 a §:ää osana muita nuorten syrjäytymistä ehkäiseviä toimenpiteitä siten, että siihen lisätään viides momentti, jossa sosiaalityöntekijät tai -ohjaajat velvoitetaan tapaa-

maan kaikki alle 25-vuotiaat toimeentulotukea hakevat asiakkaat tukimahdollisuuksien selvittämiseksi sekä neuvonnan, tukemisen ja kannustamisen mahdollistamiseksi.

PERUSTELUT

Nuorten 15—24-vuotiaiden työttömyystaso on maassamme huolestuttavan korkealla, ja suunta on viime vuosina ollut nouseva. Työ- ja elinkeinoministeriön Työllisyyskatsauksen mukaan nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli tämän vuoden huhtikuussa 6 600 enemmän kuin edellisen vuoden huhtikuussa eli yhteensä 34 800. Näiden lukujen ulkopuolelle jää vielä tuhansia nuoria, jotka eivät ole ilmoittautuneet työttömiksi. Tilastokeskuksen viimeisimmän työvoimatutkimuksen mukaan alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli huhtikuussa 24,4 prosenttia, mikä on 0,9 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. 15—24-vuotiaiden nuorten työttömien osuus samanikäisestä väestöstä oli 12,6 prosenttia. Näistä nuorista työttömistä noin kolmasosalla on takanaan vain peruskoulu.

Nuorten kasvanut työttömyys on lisännyt myös alle 25-vuotiaiden toimeentulotuen saajien määrää. Pelkästään Helsingissä oli vuonna

2012 yli 9 000 toimeentulotuella pääsääntöisesti elävää nuorta, joista moni on erittäin vakavassa syrjäytymisvaarassa. Kuluvana vuonna nuorten määrä on edelleen kasvussa. Näiden nuorten kannalta on hyvin ongelmallista, että he voivat hakea pitkiäkin aikoja toimeentulotukea tapaamatta koskaan sosiaalityöntekijää kasvotusten. Kukaan ei siis oikein tiedä, keitä nämä nuoret todella ovat tai mikä heidän mahdollinen ongelmansa on, oikeasta tuen tai hoidon tarpeesta puhumattakaan.

Vuoden 2013 alusta voimaan tullut nuorisotakuu on yksi hallituksen kärkihankkeista, joilla pyritään estämään nuorten syrjäytymistä. Nuorisotakuu lupaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle sekä alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle koulutus-, työkokeilu-, työpaja- tai työpaikan kolmen kuukauden sisällä työttömäksi ilmoittautumisesta. Nuorisotakuu kaikkine toiminteineen on iso askel nuorten syrjäytymisen estämiseksi, mutta

hallituksen tavoittelemien tulosten saavuttamiseksi tarvitaan vielä muitakin toimenpiteitä, sillä nuorisotakuun välineet eivät nykyisellään tarjoa kaikkia näitä nuoria.

Nuorten työttömyyden takana on työ- ja koulutuspaidan saamisen vaikeuden lisäksi merkittäviä sosiaalisia tekijöitä, jotka estävät työllistymisen. Näiden esteiden vähentämiseen tarvitaan sosiaalityötä nuorten kanssa, jotta nuorisotakuun tavoitteet voisivat toteutua myös niiden nuorten kohdalla, jotka elävät tänä päivänä yhteiskunnan valtavirran ulkopuolella tai joiden omat voimavarat, kyvyt ja todellinen kunto eivät riitä työ- ja elinkeinotoimistojen eivätkä edes työvoiman palvelukeskusten palvelujen käyttämiseen.

Nuoret ovat olleet viime päiviin saakka marginaalisessa asemassa sosiaalityössä. Nuoruus on jäänyt lapsuuden ja lastensuojelun varjoon. Käytännössä lastensuojelu on pystynyt vastaamaan vain kaikkein kiireellisimpiin ja vakaviimpiin lasten ja nuorten tuen, avun ja huolenpidon tarpeisiin. Siten monien nuorten oman elämän ja tulevaisuudennäkymien selkiyttämiseen tarvittava ulkopuolisen tuen, huolenpidon ja kuntoutuksen tarve on tullut esille vasta nuoren tullessa toimeentulotuen piiriin täysi-ikäisyyden kynnyksellä.

Toimeentulotukilain mukaan asiakkaalla on oikeus tavata sosiaalialan ammattilainen, mutta laki ei velvoita tähän kumpaakaan osapuolta. Ilman tuloja oleva nuori voi näin hakea toimeentulotukea kirjallisesti pitkiäkin aikoja ilman, että hänen tarvitsee koskaan tavata sosiaalityöntekijää tai -ohjaajaa kasvotusten. Toimeentulolain säännökset eivät nykyisessä muodossaan edistä sellaista nuorten tukemista, jolla sosiaaliviranomaisen aktiivinen puuttuminen voisi toimia nuorten parhaaksi. Toimeentulotukikierteeseen jumiutuneiden nuorten auttamiseksi olisi tärkeää, että sosiaalityöntekijät tai -ohjaajat tapaisivat henkilökohtaisesti kaikki alle 25-vuotiaat toimeentulotukea hakevat nuoret ja kertoisivat heille mahdollisuuksista saada tukea ja kannustaisivat nuorta tämän omien mielenkiinnon kohteiden, vahvuuksien ja tulevaisuudennäkymien selkiinnyttämisessä. Ratkaisuksi tähän eivät pel-

kät työllistämispalvelut eikä toimeentulotuki ilman siihen liittyvää sosiaalityötä riitä. Nuori saattaa tarvita sosiaalialan ammattilaisen tukea vuosiakin ennen kuin on kykenevä käyttämään nuorten yleisiä palveluja.

Velvollisuutta henkilökohtaiseen tapaamiseen ei sosiaalityöntekijällä tai -ohjaajalla tulisi kuitenkaan olla, jos sen järjestäminen voitaisiin katsoa olosuhteet huomioiden tarpeettomaksi. Tällaisia tilanteita olisivat esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa opiskelijat hakevat toimeentulotukea kesäkuukausiksi opintotuen keskeytymisen taikka ansiotulojen tai muiden tulojen puuttumisen vuoksi.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 5—7 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen tilanteeseensa sopivat vaihtoehdot ja niiden vaikutukset sekä laadittava asiakkaan kanssa yhteisymmärryksessä palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeeton. Nämä säännökset yhdessä nyt toimeentulotukilakiin esitetyn muutoksen kanssa muodostaisivat sellaisen kokonaisuuden, jonka avulla myös kaikkein syrjäytyneimpien nuorten kohdalla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet onnistua nuorisotakuun tavoitteiden saavuttamisessa. Koulutuksen, työelämän ja työ- ja elinkeinotoimiston toimenpiteiden ulkopuolella olevan toimeentulotuen varassa elävän nuoren tapaaminen henkilökohtaisesti mahdollistaa nuoren elämäntilanteen sekä tuen ja palvelujen tarpeiden selvittämisen sekä suunnitelmallisen tuen antamisen ja ohjaamisen tarvittaviin palveluihin. Esitetyn lakimuutoksen toimenpiteet luovat siten perustan ja sillan nuorisotakuun tarkoittamille toimenpiteille juuri kaikkein heikoimmassa asemassa oleville nuorille, jotka muutoin jäivät niiden ulkopuolelle. Nuorisotakuusta sen nykyisessä muodossaan on jäänyt puuttumaan tämä tärkeä osatoiminta.

Monissa kunnissa on jo pyritty vastaamaan näihin nuorten syrjäytymistä estäviin tarpeisiin antamalla sisäisiä ohjeistuksia nuorten, alle 25-vuotiaiden toimeentulotukiasiakkaiden priorisoinnista siten, että heidät pyritään tapaamaan

henkilökohtaisesti. Lisäksi muun muassa Helsingin kaupunki on organisoinut sosiaalitoimen uudelleen siten, että nimenomaan ylemmän korkeakoulutuksen saaneet sosiaalityöntekijät vastaavat nuorten toimeentulotukiasioista. Näin ammattitaitoa on pyritty kohdentamaan sinne, missä tarve on suuri. Kuntien hyvä tahto puuttua ongelmiin ei kuitenkaan yksin riitä, jos nuorten priorisointiin ja syrjäytymisen ehkäisemiseen tähtäävään työhön ei riitä taloudellisia resursse-

ja. Tämän vuoksi on tarpeen lain tasolla velvoittaa sosiaalityöntekijät tai -ohjaajat tapaamaan nuoret toimeentulotukiasiakkaat henkilökohtaisesti, jotta myös resurssit tälle työlle saadaan mitoitettua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 14 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 14 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1202/2007, uusi 5 momentti seuraavasti:

14 a §

Toimeentulotukiasian käsittely

— — — — —
Jos toimeentulotukiasiakas on alle 25-vuotias, sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan tulee tavata tuen hakija henkilökohtaisesti hakijan

sosiaalihuollon ja muun erityisen tuen tarpeen selvittämiseksi, neuvonnan antamiseksi ja tuen myöntämiseksi, ellei se olosuhteet huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2013

Jaana Pelkonen /kok
Ben Zyskowitz /kok
Timo Heinonen /kok
Ritva Elomaa /ps
Esko Kurvinen /kok
Miapetra Kumpula-Natri /sd
Maria Tolppanen /ps
Stefan Wallin /r
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Risto Kalliorinne /vas
Pauliina Viitamies /sd
Laila Koskela /ps

Osmo Kokko /ps
James Hirvisaari /ml
Antti Lindtman /sd
Ville Vähämäki /ps
Arto Satonen /kok
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Kalle Jokinen /kok
Reijo Tossavainen /ps
Mikko Savola /kesk
Hanna Mäntylä /ps
Pentti Kettunen /ps
Raimo Piirainen /sd

Tytti Tuppurainen /sd
Eeva-Maria Maijala /kesk
Kimmo Sasi /kok
Eila Tiainen /vas
Raija Vahasalo /kok
Pertti Hemmilä /kok
Ari Torniainen /kesk
Rakel Hiltunen /sd
Ismo Soukola /ps
Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Aila Paloniemi /kesk
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Katja Taimela /sd
Tarja Filatov /sd
Johanna Jurva /ps
Kari Tolvanen /kok
Pertti Salolainen /kok
Eero Lehti /kok
Markku Mäntymaa /kok
Lasse Männistö /kok
Janne Sankelo /kok
Anu Urpalainen /kok
Anne-Mari Virolainen /kok
Sofia Vikman /kok
Heikki Autto /kok
Markku Eestilä /kok
Leena Harkimo /kok
Anne Holmlund /kok
Harri Jaskari /kok
Jukka Kopra /kok
Pauli Kiuru /kok
Pia Kauma /kok
Jani Toivola /vihr
Aino-Kaisa Pekonen /vas
Hanna Tainio /sd
Johanna Karimäki /vihr
Tuula Peltonen /sd
Tapani Mäkinen /kok
Ilkka Kanerva /kok
Oras Tynkkynen /vihr
Kaj Turunen /ps
Osmo Soininvaara /vihr
Sari Palm /kd
Silvia Modig /vas
Annika Saarikko /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Marjo Matikainen-Kallström /kok

Kristiina Salonen /sd
Suna Kymäläinen /sd
Jari Myllykoski /vas
Leena Rauhala /kd
Lasse Hautala /kesk
Juho Eerola /ps
Tuomo Puumala /kesk
Sauli Ahvenjärvi /kd
Sanna Lauslahti /kok
Arja Juvonen /ps
Seppo Kääriäinen /kesk
Anne Louhelainen /ps
Mika Lintilä /kesk
Satu Haapanen /vihr
Peter Östman /kd
Sinuhe Wallinheimo /kok
Paula Lehtomäki /kesk
Pietari Jääskeläinen /ps
Olli Immonen /ps
Antti Kaikkonen /kesk
Outi Mäkelä /kok
Petteri Orpo /kok
Jari Leppä /kesk
Jouko Skinnari /sd
Mikael Jungner /sd
Jouko Jääskeläinen /kd
Mikko Alatalo /kesk
Saara Karhu /sd
Pertti Virtanen /ps
Timo V. Korhonen /kesk
Lea Mäkipää /ps
Elsi Katainen /kesk
Arto Pirttilahti /kesk
Markus Lohi /kesk
Mika Niikko /ps
Jari Lindström /ps
Maria Lohela /ps
Teuvo Hakkarainen /ps
Pentti Oinonen /ps
Kimmo Kivelä /ps
Martti Korhonen /vas
Timo Soini /ps
Timo Kalli /kesk
Antti Rantakangas /kesk
Markku Rossi /kesk
Tapani Tölli /kesk
Pirkko Mattila /ps

LA 58/2013 vp — Jaana Pelkonen /kok ym.

Mirja Vehkaperä /kesk
Mika Kari /sd
Tom Packalén /ps
Outi Alanko-Kahiluoto /vihr

Sampsa Kataja /kok
Lars Erik Gästgivers /r
Merja Kuusisto /sd
Katri Komi /kesk